

تحقیق سندی درباره‌ی زیارت عاشورا

به اهتمام

جمعی از دانشجویان دانشکده فنی

دانشگاه تهران

info@toraath.com

تحقیق سندی درباره‌ی زیارت عاشورا

جناب آقای دکتر محسن کدیور در برخی سخنرانی‌ها و گفتگوهای‌شان، فرازهایی چند از زیارت عاشورا را نادرست خوانده‌اند. آن‌زمان پیشنهاد ایشان این بود که این زیارت بدون آن بخش‌ها خوانده شود!! در این قسمت، نوشته‌ای مختصر در اثبات درستی سند زیارت عاشورا آورده شده است. جالب اینجاست که در میان راویان کتاب حاوی این زیارت، نام ابن‌غضائری (رجال‌شناسی که بسیار موردعلاقه‌ی ایشان است) نیز دیده می‌شود.

متن حاضر، ترجمه‌ی نامه‌نگاری میان یکی از اهالی شهر تبریز با آیه‌الله سید موسی شبیری زنجانی، مرجع تقلید و رجال‌شناس متبحر معاصر است. اصل متن در فصل‌نامه‌ی سفینه، سال چهارم، شماره‌ی ۱۴، به چاپ رسیده و ترجمه‌ی آن با اندکی تغییر توسط پایگاه اینترنتی تراث (www.toraath.com) صورت گرفته است.

باسمه تعالی

مرجع عالیقدر دینی، آیه‌الله‌العظمی سید موسی شبیری زنجانی دام‌ظله. بعد از عرض سلام و تحیت، نظر جناب‌عالی درخصوص مدارک زیارت عاشورا از جهت صحت و سقم سند آن چیست؟ این سؤال به‌خاطر رفع شبهه‌ی ایجاد شده برای بعضی از مؤمنین است. و السلام علیکم و رحمة الله و برکاته
۸۶/۱/۱۰

پاسخ:

باسمه تعالی

تأییدات غیبی که از طرق معتبر درباره‌ی زیارت عاشورا رسیده، به خودی خود بر اعتبار این زیارت شریفه دلالت دارد. همچنین سند ذکرشده در کتاب مصباح‌المتجهد [اثر شیخ طوسی] در خصوص این زیارت صحیح است. توضیح این‌که در مصباح‌المتجهد بعد از نقل زیارت سیدالشهداء علیه‌السلام که راوی آن علقمه است، چنین آمده:

«محمد بن خالد طیالسی، از سیف بن عمیره نقل کرده که همراه صفوان بن مهران جمّال و جمعی از اصحاب به‌سوی نجف رفتیم. وقتی که از زیارت فارغ شدیم، صفوان روی خود را به سمت ناحیه‌ی اباعبدالله علیه‌السلام

[= کربلا] برگرداند و به ما گفت: از این مکان (نزد سر مبارک امیرالمؤمنین)، امام حسین علیه‌السلام را زیارت کنید که امام صادق علیه‌السلام از اینجا به آن حضرت اشاره کردند در حالی که من در خدمت‌شان بودم. راوی گفت: پس صفوان همان زیارتی را که علقمة بن محمد حضرمی از امام باقر علیه‌السلام در روز عاشورا نقل کرده خواند....»

ظاهر این عبارت این است که امام صادق علیه‌السلام به سمت مرقد مطهر امام حسین علیه‌السلام با همان زیارتی که علقمة از امام باقر علیه‌السلام نقل کرده اشاره فرمود و به این زیارت ایشان را خطاب کرد. در این طریق سند، در وثاقت سیف بن عمیره و صفوان بن مهران حرفی نیست. سخن تنها در دو مسأله است:

یکی از مسیر سند [از شیخ طوسی] تا محمد بن خالد طیالسی، و دیگری در وثاقت خود محمد بن خالد. در اثبات اعتبار وثاقت راویان این روایت تا محمد بن خالد طیالسی دو رویکرد وجود دارد: رویکرد اول: ظاهر عبارت «محمد بن خالد روایت کرد.» (رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ) در مقابل «از محمد بن خالد نقل شد.» (رُوِيَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ)، درستی نسبت روایت به محمد بن خالد طیالسی را نزد شیخ طوسی ثابت می‌کند و این مسأله در اعتبار سند روایت از این جهت کافی است. رویکرد دوم: ظاهر این است که حدیث مذکور از کتاب محمد بن خالد طیالسی است. شیخ طوسی کتابی را به محمد بن خالد در فهرست خود نسبت داده و آن کتاب را از طریق حسین بن عبیدالله غضائری از احمد بن محمد بن یحیی عطار از پدرش از محمد بن علی بن محبوب از او (محمد بن خالد طیالسی) روایت کرده است. و همه‌ی این افراد از بزرگان و معتمدین امامیه هستند. و اما احمد بن محمد بن یحیی عطار، از مشایخ اجازه است و مشایخ اجازه بر اساس تحقیق از توثیق بی‌نیازند.

کلام در وثاقت محمد بن خالد طیالسی باقی ماند که امور زیر به این مسأله اشاره دارند: اول: روایت محمد بن علی محبوب - که از بزرگان شیعه است - که از محمد بن خالد نوشته و این بر اعتماد او بر طیالسی دلالت دارد؛

دوم: قرارگرفتن طیالسی در طریق نقل ثقات (معتمدان) از کتب اصحاب (اصول). از آن‌ها سیف بن عمیره و محمد بن معروف را می‌توان نام برد. کتاب این دو را محمد بن جعفر رزاز - که از بزرگان مشایخ معتمد شیعه است - از محمد بن خالد طیالسی از آن دو نقل کرده و این مسأله هم دلیل اعتماد رزاز به طیالسی است.

یکی دیگر از اصول، اصل رزق بن زبیر است که عبدالله بن جعفر حمیری از محمد بن خالد طیالسی از او نقل کرده‌اند. همچنین حمید بن زیاد - که شیخ طوسی و نجاشی علی‌رغم واقفی‌بودنش او را توثیق کرده‌اند - از محمد بن خالد طیالسی اصول بسیاری روایت کرده است؛

سوم: این‌که بسیاری از ثقات از اصحاب علاوه بر آنچه ذکرش گذشت، از او روایت نقل کرده‌اند. مانند سعد بن عبدالله، سلمة بن خطاب که وثاقت او نیز اثبات شده است، پسر طیالسی (عبدالله بن محمد بن خالد)، علی بن ابراهیم، علی بن سلیمان الزراری، محمد بن حسن صفار، محمد بن حسین (همان محمد بن حسین بن ابی‌الخطاب)، و معاویة بن حکیم.

این مسایل از قوی‌ترین نشانه‌ها بر وثاقت محمد بن خالد طیالسی هستند و هیچ مذمت حتی از ابن‌غضائری که مذمت بسیاری از ثقات اشتبهاً از او نقل می‌شود، از وی نیامده است. پس هیچ کلامی در وثاقت محمد بن خالد طیالسی باقی نمی‌ماند.

بنابراین؛ معلوم شد که این طریق برای زیارت عاشورا صحیح است.

موسی حسینی (شبیری) زنجانی